

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3135/2020. (V. 15.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Pesti Központi Kerületi Bíróság 20.Bpk.60.220/2019/2. számú végzése, valamint a Fővárosi Törvényszék 29.Bpkf.8140/2019/4. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Szála Tímea ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, és abban kérte a Pesti Központi Kerületi Bíróság 20.Bpk.60.220/2019/2. számú végzése, valamint a Fővárosi Törvényszék 29.Bpkf.8140/2019/4. számú másodfokú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését.
- [2] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz előzményeként előadta, hogy az alábbi három jogerős elítélése kapcsán kezdeményezte összbüntetési eljárás lefolytatását a Pesti Központi Kerületi Bírósághoz 2016. október 20-án előterjesztett beadványában:
  - a Pesti Központi Kerületi Bíróság 20.B.XIII.11.897/2013/62. számú ítéletével, amely 2013. november 28-án kelt, és a Fővárosi Törvényszék 22.Bf.5511/2014/74. számú ítéletével 2016 február 23-án jogerőre emelkedett 3 év 6 hónap szabadságvesztésre ítélte (és 5 év közügyektől eltiltás, elkövetési idő: 2008. január 14., 2008. február 8.);
  - a Tiszafüredi Járásbíróság 1.B.271/2012/134. számú, 2014. február 14-én kelt ítéletével, amely a Szolnoki Törvényszék 1.Bf.545/2014/19. számú ítéletével 2015. november 11-én jogerőre emelkedett 1 év 11 hónap szabadságvesztésre ítélte (és 4 év közügyektől eltiltásra, elkövetési idő: 2004. június 16., 2004. június 3., 2004. október 20., 2005. május 2., 2005. nyara, 2005. október 13., 2005. október 20., 2005. november 15., 2005. november 16., 2005. július 21., 2005. július 29., 2005. augusztus 31., 2005. szeptember 5.);
  - a Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 3.B.II.1777/2012/16. számú ítéletével, amely 2013. október 9-én kelt, és a Fővárosi Törvényszék 22. Bf.13.679/2013/6. számú ítéletével 2014. február 7-én, majd a Kúria Bfv. II.1382/2014/15. számú végzésével elrendelt megismételt másodfokú eljárásban a Fővárosi Törvényszék 27.Bf.II.6139/2015/16. számú ítéletével, amely 2015. szeptember 22-én jogerőre emelkedett 1 év 4 hónap szabadságvesztésre ítélte (és 4 év közügyektől eltiltásra, elkövetési idő: 2012. március 16., 2012. március 22.).
- [3] Az indítványozó megjegyzése szerint valamennyi összbüntetésbe foglalni kért alapítélete 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre, azonban az is látható, hogy valamennyi alapítélettel elbírált cselekményét a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) hatályba lépése, azaz 2013. július 1. előtt követte el.
- [4] A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2016. október 28. napján kelt, 20.Beü.13.319/2016/4. számú, fellebbezés hiányában 2016. december 7. napján jogerőre emelkedett ítéletével a három megjelölt alapítéletet összbüntetésbe foglalta. Az összbüntetés tartamát a bíróság 4 év 7 hónap szabadságvesztésben állapította meg, amelynek végrehajtási fokozata fegyház, egyúttal kizárta az elítélt feltételes szabadságra bocsátásának a lehetőségét. Az indítványozó jelenleg ezt az összbüntetési ítéletét tölti. Az ítélet indokolásában a bíróság hivatkozott a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban: Btkátm.) 3. §-ára (ítélet 2. oldal), és rögzítette, hogy mivel az indítványozott alapítéletek mindegyike a Btk. hatályba lépését követően emelkedett jogerőre, ezért az összbüntetési eljárásban a Btk. rendelkezéseit kellett alkalmazni.

- [5] Ezt követően hozta meg az Alkotmánybíróság a 10/2018 (VII. 18.) AB határozatot (a továbbiakban: Abh1.), amelyben megállapította a Btkátm. 3. §-a alaptörvény-ellenességét, egyúttal a jogszabályi rendelkezést megsemmisítette. Az indítványozó az Abh1. megállapításai közül az indokolás [79] bekezdésben foglaltakat emelte ki.
- [6] Szintén felhívta az indítványozó a 3360/2018 (XI. 28.) AB határozatot (a továbbiakban: Abh2.), amelyben az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben foglalt értelmezést erősítette meg és rámutatott arra, hogy az Abh1. rendelkező részében és indokolásában tett megállapítások a konkrét alkotmányjogi panasz eljárásban is irányadók. Az indítványozó utalt arra is, hogy az Abh2. alapjául hasonló problémakör szolgált, mint a jelen alkotmányjogi panasz.
- [7] A hivatkozott két alkotmánybírósági határozat megállapításaira figyelemmel, továbbá mivel valamennyi alapítélettel érintett cselekményét 2013. július 1-jét megelőzően követte el, ugyanakkor esetében az összbüntetési ítéletben nem történt meg – nem is történhetett meg – a cselekmények elkövetési idejére figyelemmel a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálat, az indítványozó a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 840. § alapján ismételt összbüntetésbe foglalásra tett indítványt. Abban kérte, hogy az összbüntetési eljárást a bíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) rendelkezései alapján folytassa le esetében, mivel a régi Btk. rendelkezései rá nézve kedvezőbbek, nemcsak az elengedés mértéke, hanem például az ismételt összbüntetésbe foglalás lehetősége miatt is.
- [8] A Pesti Központi Kerületi Bíróság a 20.Bpk.60.220/2019/2. számú végzésével az indítványozó összbüntetésbe foglalás iránti indítványát elutasította. A bíróság a végzés indokolásában hivatkozott ugyan az Abh1. megállapításaira, azonban kifejtette, hogy az egységes és töretlen bírói gyakorlat értelmében az összbüntetési eljárásban alkalmazandó anyagi jogi szabály tekintetében az alapítéletek jogerőre emelkedésének van relevanciája, azaz annak, hogy mikor nyílt meg az összbüntetésbe foglalás lehetősége. Ha pedig legalább egy alapítélet 2013. július 1. napját követően emelkedett jogerőre, akkor a Btk. rendelkezései alapján kell az összbüntetési eljárást lefolytatni. Mivel pedig az indítványozó esetében ezen gondolatmenet alapján a Btk. alkalmazásának volt helye, a bíróság az ismételt összbüntetésbe foglalás iránti indítványt elutasította.
- [9] Az indítványozó megállapítása szerint a bíróság tehát az indítványozó összbüntetési eljárásban nem tulajdonított jelentőséget az alapul szolgáló bűncselekmények elkövetési idejének, és nem folytatott le a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot sem annak megállapítására, hogy melyik az indítványozóra nézve kedvezőbb és alkalmazandó büntető törvénykönyv. Ezzel a bíróság az indítványozó szerint lényegében az Abh1.-el ellentétes döntést hozott.
- [10] Az elsőfokú végzés ellen az indítványozó és a védője is fellebbezéssel élt. Azt a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság a 29.Bpkf.8140/2019/4. számú végzésével bírálta el. A másodfokú bíróság a fellebbezéseket nem találta alaposnak, és az elsőfokú végzést – annak helyes indokaira tekintettel – helyben hagyta.
- [11] Az indítványozó álláspontja szerint a másodfokú bíróságnak az elsőfokú végzést hatályon kívül kellett volna helyeznie, és az elsőfokú bíróságot az összbüntetési eljárás lefolytatására kellett volna utasítania a Be. 840. § alapján.
- [12] Utalt rá az indítványozó, hogy a másodfokú bíróság a helyben hagyó végzés indokolásában tévesen arra hivatkozik, hogy az elsőfokú bíróság a Btk. 2. §-ban az időbeli hatályra vonatkozó rendelkezések alapján állapította meg a Btk. alkalmazhatóságát. Ezt alátámasztja, hogy a másodfokú bíróság hivatkozása szerint az összbüntetés esetében nem az elkövetési idő képezi az időbeli hatály megállapíthatóságának alapját, hanem az összbüntetésbe foglalás lehetőségének a megnyílása.
- [13] A Pesti Központi Kerületi Bíróság a 20.Bpk.60.220/2019/2. számú végzése és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság a 29.Bpkf.8140/2019/4. számú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítását és a megsemmisítését az indítványozó az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, IV. cikk (1)–(2) bekezdései, valamint XV. cikk (1) bekezdése alapján kérte. Az indítványozó szerint ugyanis a Btkátm. 3. § Abh1. általi megsemmisítésével együtt az Alkotmánybíróság világos iránymutatást adott a bíróságok eljárására nézve, amikor az Abh1. [79] pontjában kifejtette: a Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési vagy utólagos összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazznak-e enyhébb rendelkezéseket az elítélre nézve és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó. Az Abh2. [33] bekezdése értelmében továbbá, ha a bíróság mellőzi a Btk. 2. §-a szerinti mérlegelést és a döntése a megsemmisített rendelkezéssel tartalmilag azonos szempontok és elvek alkalmazásán alapul, felmerül a konkrét bírói döntés alaptörvény-ellenességének a lehetősége.

- [14] Az indítványozó esetében a bíróságok nem az Abh1.-ben foglalt iránymutatásnak megfelelően jártak el, amelyből az indítványozó szerint a támadott bírósági döntések alaptörvény-ellenességére lehet következtetni.
- [15] Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével kapcsolatosan kifejtette az indítványozó, hogy az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben rögzítette, hogy a Btkátm. 3. §-a miért nem áll összhangban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállamiság követelményével. Mivel a konkrét esetben a bíróságok lényegében az alaptörvény-ellenesnek nyilvánított és megsemmisített Btkátm. 3. §-át alkalmazták, döntésük – azonos gondolatmenet alapján – szintén az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével ellentétes.
- [16] A támadott ítéleteket az indítványozó azon az alapon tartotta az Alaptörvény IV. cikk. (1) bekezdésébe ütközőnek, hogy azok alapján olyan összbüntetési ítélettel megállapított jogerős szabadságvesztés büntetést tölt, amely a bíróságok Alaptörvénnyel összhangban álló döntéshozatala és a régi Btk. szabályainak az alkalmazása esetén rövidebb időtartamú is lehetne. Hozzátette, hogy nem önhibájából került abba a helyzetbe, hogy a 2004., 2005., 2008. és 2012. években elkövetett cselekményeit az eljáró bíróságok 11, 8 illetve 3 és fél év alatt bírálták el.
- [17] Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésével összefüggésben pedig előadta az indítványozó, hogy az eljárások lefolytatása során tőle független körülmények vezettek oda, hogy az alapítételek valóban a Btk. hatálybalépését követően emelkedtek jogerőre. Az egyes eljárások elhúzódása miatt az indítványozó hátrányosabb helyzetbe került, mint azon elítéltek, akiknek az ügyeit a bíróságok észszerű időn belül elbírálták. Ezért az ügyében hozott bírósági határozatokat az indítványozó Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel is ellentétesnek tartotta.
- [18] Mindezeket követően az indítványozó kitért arra, hogy a Kúria elfogadta a 2/2019. Büntető jogegységi határozatot (a továbbiakban: BJE), és kifejtette érveit arra vonatkozóan, hogy a BJE miért ellentétes az Abh1. és az Abh2. rendelkezéseivel és megállapításaival. Indokoltnak tartotta továbbá, hogy az Alkotmánybíróság a BJE alaptörvény-ellenességének a vizsgálatát is elvégezze.

II.

- [19] Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

(2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

III.

- [20] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást. Annak eredményeként az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy az alkotmányjogi panaszindítvány megfelel az Abtv.-ben a befogadás körében az indítvánnyal szemben támasztott követelményeknek.
- [21] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszban úgy nyilatkozott, hogy a támadott másodfokú végzést 2019. június 19-én vette kézhez. A bíróság által csatolt irodai utasítás igazolja, hogy a bíróság a sérelmezett végzést 2019. június 16-án kiadmányozta. Ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz 2019. augusztus 10-én határidőben érkezett az elsőfokú bíróságra.
- [22] Az indítványozó jogi képviselője eljárási jogosultságát az indítványhoz csatolt meghatalmazással megfelelően igazolta, így az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (6) bekezdése szerinti előírásnak is megfelel.
- [23] Az alábbiak szerint tesz továbbá eleget az indítvány az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében a határozott kérelemmel összefüggésben rögzített feltételeknek. Megjelöli az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó

törvényi rendelkezést (Abtv. 27. §), az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [B] cikk (1) bekezdés, IV. cikk (1)–(2) bekezdés, XV. cikk (1) bekezdés], és az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét. Meghatározza továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálendő konkrét bírósági határozatokat, okfejtést tartalmaz azok alaptörvény-ellenességéről, valamint kifejezett kérelmet fogalmaz meg a megsemmisítésükre.

- [24] Az indítványozó az indítványában kitért arra is, hogy a Kúria elfogadta a BJE-t. Kifejtette az érveit arra vonatkozóan, hogy a BJE miért ellentétes az Abh1. és az Abh2. rendelkezéseivel és megállapításaival. Indokoltnak tartotta továbbá, hogy az Alkotmánybíróság a BJE alaptörvény-ellenességének a vizsgálatát is elvégezze. Nem hivatkozott ugyanakkor az indítványozó az Abtv. 26. § (1) bekezdésére, mint az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezésre, és nem fogalmazott meg kifejezett kérelmet a BJE megsemmisítésére. Az Alkotmánybíróság ezen felül utal rá, hogy az 1/2020. (I. 2.) AB határozat (a továbbiakban: Abh3.) alapjául szolgáló alkotmánybírósági eljárásban már elvégezte a BJE Alaptörvénnyel való összhangjának a vizsgálatát. Annak eredményeként pedig arra a következtetésre jutott, hogy a BJE sérti mind az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, mind pedig az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeket, ezért a jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben történő közzétételére, 2019. június 25. napjára visszaható hatállyal megsemmisítette. A BJE-t érintően ezért nem volt helye érdemi vizsgálat lefolytatásának.
- [25] Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja továbbá az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen az Abtv. 27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. § szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott.
- [26] Az indítvány eleget tesz az Abtv. 27. §-ából fakadó feltételeknek, mivel jogerős összbüntetési határozat ellen irányul. Az indítványozó a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. A támadott döntéseket érintően továbbá az indítványozó alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosultnak tekinthető, és figyelemmel arra, hogy a megsemmisíteni kért bírósági határozatok rá vonatkozó büntetőjogi szankciót rögzítenek, nyilvánvalóan érintett is.
- [27] Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának az is feltétele, hogy az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [28] A konkrét esetben az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítványozó által előadott aggályok, különös tekintettel az Abh1. és az Abh2. megállapításaira, felvetik a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét. Ezért az indítvány befogadása mellett döntött.
- [29] Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése értelmében az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjeszthet a testület elé. Az Alkotmánybíróság a jelen esetben a hivatkozott rendelkezés alkalmazásával járt el.

IV.

[30] Az indítvány megalapozott.

[31] 1. Az indítványozó kifogásait érintően az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy „[a] bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]} Az Alaptörvény 28. cikke megköveteli, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. „A 28. cikk szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nem csak jog, hanem kifejezett köteletség: amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni.” {28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}

[32] Az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezésnek az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem

- áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]} Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz az Alkotmánybíróság tehát akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme.
- [33] Jelen – az Abtv. 27. §-ára alapított – alkotmányjogi panaszjárásban az Alkotmánybíróság azt vizsgálhatta, hogy a konkrét bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás következtében megvalósult-e az indítványozót érintően az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének, IV. cikk (1)–(2) bekezdéseinek, valamint XV. cikk (1) bekezdésének a megsértése. Az állított jogsérelmek köréből az Alkotmánybíróság elsőként az indítványozó Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével kapcsolatos kifogásait értékelte.
- [34] 2. A kifogásolt bírósági határozatok Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata keretében az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette az összbüntetés jogintézményét érintően a korábbi határozataiban tett és jelen alkotmánybírósági eljárásban is irányadó megállapításait.
- [35] 2.1. Az Abh1.-ben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy Btkátm. 3. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt – *ex nunc* hatállyal – megsemmisítette. A megsemmisített rendelkezés előírta, hogy „[h]a az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93–96. §-át kell alkalmazni.”
- [36] Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben részletes indokolását adta annak, miért és miként jutott arra a megállapításra, hogy a Btkátm. 3. §-a kívül esik a korlátozott és kivételes esetek azon körén, amelyen belül a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás az Alkotmánybíróság gyakorlata és a jogállamiság alkotmányos garanciarendszere alapján általában megengedett. Ennek lényege szerint a jogbiztonság alkotmányos követelményéből fakadó elvek, így különösen a kiszámíthatóság és az előre láthatóság elvei azt kívánják meg, hogy az új vagy módosított jogszabályi rendelkezések alkalmazása – lehetőség szerint – a jövőre nézve legyen kötelező, és a szabály a keletkezését megelőzően létrejött tényeket és jogviszonyokat, valamint azok jogkövetkezményeit az érintetteknek nézve hátrányosan ne szabályozhassa. Garanciát nyújtanak továbbá arra, hogy ezen főszabálytól csak indokolt esetben, módon és mértékben lehessen eltérni, tehát a visszaható hatályú szabályokat csak meghatározott keretek között engedik érvényesülni.
- [37] Az összbüntetés módosított szabályainak a bevezetését a jogalkotó nem bízta a jogalkalmazásra, hanem arról a Btkátm. 3. §-ával rendelkezett. Az Alkotmánybíróság vizsgálatában a Btkátm. 3. §-át érintően ugyanakkor nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltekre nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabály, hanem azt is, hogy a rendelkezés alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett. Ezek összehatásaként pedig a Btkátm. 3. § a visszaható hatály tilalmával ellentétes szabályt rögzített, így helye volt az alaptörvény-ellenesség megállapításának (Abh1., Indokolás [63]–[67]).
- [38] 2.2. Az Abh2.-ben az Alkotmánybíróság az Abh1. rendelkező részében és indokolásában tett megállapításokat konkrét alkotmányjogi panasz eljárásban alkalmazta és tekintette irányadónak.
- [39] A határozat kiemelte: „A hogyan arra az Alkotmánybíróság az Abh. [értsd: Abh1.] Indokolásának V. részében utalt, a Btkátm. 3. §-ának *ex nunc* hatályú megsemmisítése következtében a [...] [Be.] 839. § (3) bekezdése alapján valamennyi olyan elítélt számára megnyílik a lehetőség az összbüntetésbe foglalással összefüggő indítvány (ismételt) előterjesztésére, akiknél a bíróság a megsemmisített rendelkezést alkalmazva korábban elutasította az összbüntetésbe foglalásra tett indítványt, illetőleg összbüntetést – ugyancsak a Btkátm. 3. §-ára figyelemmel – hivatalból nem állapított meg (Abh1., Indokolás [77]; Abh2., Indokolás [25]).
- [40] Az Abh2.-ben megerősítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[a] Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazzanak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltekre nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntetőtörvény alkalmazandó.” (Abh1., Indokolás [79]; Abh2., Indokolás [26])
- [41] Ezen döntéshozatal az Alkotmánybíróság álláspontja szerint komplex értékelést követel meg, amelyre vonatkozóan az Abh2. [30] bekezdése ad iránymutatást.
- [42] Konklúzióként foglalta össze végül a határozat, hogy az Abh1.-et „követően ezért a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek között van olyan, amely alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatálya

idejére esik, feltéve hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az adott esetben fennállnak. Az új Btk. összbüntetési szabályai pedig a Btk. 2. §-a értelmében csak olyan esetben alkalmazhatók mérlegelés nélkül, ha az összbüntetésbe foglalással érintett valamennyi ítélet alapjául szolgáló cselekmény elkövetésére a Btk. hatályba lépését követően került sor.” (Abh2., Indokolás [32])

- [43] 2.3. A szintén összbüntetéssel kapcsolatos kérdéseket vizsgáló és az Abh1. indokolásán alapuló 3168/2019. (VII. 10.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh4.) az Alkotmánybíróság utalt rá, hogy az összbüntetés jogi természetét az Abh1.-ben részletesen elemezte (Indokolás [22]–[37]). A döntés értelmezése szerint az összbüntetés sajátos jogintézmény, valójában olyan büntetéskiszabás, amely felülírja a jogerős ítéletek jogkövetkezményekkel kapcsolatos rendelkezéseit, és megállapítja a letöltendő szabadságvesztés mértékét anélkül, hogy a terhelt bűnösségéről maga döntést tartalmazna (Abh4., Indokolás [23]). Az összbüntetési szabályok alkalmazását a Btkátm. 3. §-a szabályozta (Abh4., Indokolás [26]), méghozzá olyan módon, hogy a hatálybalépését megelőzően keletkezett tényekhez – vagyis a hatályba lépését megelőzően jogerőre emelkedett ítéletekhez – fűzött új, a korábban hatályos szabályozáshoz képest eltérő jogkövetkezményt. Meghatározta ugyanis az ebbe a körbe eső ítéletekben kiszabott szabadságvesztés büntetések esetén az összbüntetés tartamának a megállapítására irányadó szabályt. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint ezért a Btkátm. 3. § tartalmilag visszaható hatályúnak minősült (Abh1., Indokolás [56]–[57]). A régi Btk. és a Btk. kapcsolódó szabályait összevetve továbbá az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a támadott rendelkezés az érintett jogalanyokra nézve szigorúbb, a jogalanyok helyzetét elnehezítő tartalmú (Abh1., Indokolás [59]–[60]; Abh4., Indokolás [28]).
- [44] 2.4. A fenti előzményeket követően, az Abh3. alapjául szolgáló alkotmánybírósági eljárásban végezte el a testület a BJE Alaptörvénnyel való összhangjának a vizsgálatát. Ennek eredményeként pedig arra a következtetésre jutott, hogy a BJE sérti mind az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, mind pedig az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeket, ezért a jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben történő közzétételére, 2019. június 25. napjára visszaható hatállyal megsemmisítette.
- [45] Az Abh3. értelmében a BJE rendelkező része azért nem áll összhangban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert az abban foglalt értelmezés nem felel meg a visszaható hatály tilalmából fakadóan az Abh1.-ben és az Abh4.-ben az összbüntetési szabályok kapcsán kifejtett követelményeknek.
- [46] „Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban [értsd: Abh1.] a Btkátm. 3. §-át érintően nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltekre nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabályt tartalmazott, hanem egyúttal azt is, hogy alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett. Az Abh.-ban [értsd: Abh1.] az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aira vonatkozóan nem vont le közvetlen következtetést. Ám annak eredményeként, hogy a Btkátm. 3. §-a csupán alkalmazási szabály volt, amely a Btk. 93–96. §-ok alkalmazásáról rendelkezett, az Alkotmánybíróság a visszaható hatály tilalmának a megsértését a Btk. 93–96. §-ok tartalmi vizsgálata alapján állapította meg. Ennek következtében a Btkátm. megsemmisített 3. §-át érintően levont következtetéseket az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aiban rögzített összbüntetési szabályokra is irányadónak tekintette.” (Abh3., Indokolás [52])
- [47] Rögzítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[ö]sszbüntetésbe foglalni csak jogerős ítéleteket lehet. Az ítéletek jogerőre emelkedése ténykérdés. Az összbüntetésbe foglalás lehetősége ugyan valóban az időrendben második jogerős ítélettel nyílik meg, ez azonban nem jelenti azt, hogy az időrendben első ítélet büntetőjogi jogkövetkezményt meghatározó rendelkezését az összbüntetés ne foglalná magába, ne írná felül. Az összbüntetés így ugyanolyan hatást gyakorol az időrendben elsőként jogerős ítéletre, mint az összbüntetéssel érintett több jogerős ítéletre. Ebből következően a visszaható hatály tilalmának a tiszteletben tartása szempontjából az időrendben elsőként hozott ítélet meghatározó.” (Abh3., Indokolás [55])
- [48] Mivel a BJE rendelkező része ezen szempontokkal ellentétes iránymutatást tartalmazott a jogalkalmazás számára, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a BJE sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését.
- [49] Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésével kapcsolatos alkotmányossági vizsgálat keretében rögzítette a határozat az alábbiakat is.
- [50] „Az összbüntetés szabályait a jogalkotó hagyományosan a büntető törvénykönyv általános részében helyezi el. Ennek megfelelően az összbüntetést a Btk. hatályosan is a 93–96. §-okban, a büntetés kiszabására irányadó rendelkezéseket összefoglaló IX. Fejezetben szabályozza.

A Btk. szabályainak az időbeli hatályát maga a törvény határozza meg. A Btk. 2. § (1) bekezdése értelmében a bűncselekményt – a törvényben foglalt kivételekkel – az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni.

A törvényhez fűzött jogalkotói indokolás értelmében a Btk. felhívott rendelkezése – a hatályos joggal egyezően – általános szabályként azt írja elő, hogy a bűncselekményt az elkövetés idején hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni. A *nullum crimen sine lege* és *nulla poena sine lege* elvekből következik, hogy az új bűncselekményt megállapító, illetve az elbírálást szigorító büntetőtörvénynek nem lehet visszaható ereje. A törvény a visszaható hatály tilalma alól két kivételt határoz meg: a később hatályba lépett enyhébb szabályozást, illetve – bizonyos esetekben – a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények körét.

Sem a jogszabály szövegéből, sem az ahhoz fűzött jogalkotói indokolásból nem vezethető le kivételszabály a bűncselekmény elbírálása körében irányadó anyagi jogi szabályok körét érintően.” (Abh3., Indokolás [59]–[62])

[51] Az Alkotmánybíróság szerint továbbá „egyértelmű, hogy az összbüntetés anyagi jogi szabály, és az összbüntetés megállapítása az ítélkező bíró feladata, függetlenül attól, hogy arra az alapeljárásban vagy utóbb, különleges eljárásban kerül sor. Anyagi jogi szabály alkalmazásakor pedig az ítélkező bírónak a Btk. 2. §-a alapján kell eljárni. Azt, hogy a Btk. 2. §-át mikor nem kell alkalmazni, maga a törvény egyértelműen és taxatívén rögzíti. A kivételszabályokat ugyanis a jogalkotó a Btk. 2. § (2)–(3) bekezdéseiben pontosan meghatározta. Minden olyan esetben, amelyre nem irányadóak ezek a kivételszabályok, a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály az irányadó és az alkalmazandó a jogalkotó szándéka szerint. [...]

A Kúria a BJE rendelkező részében foglalt megállapítással lényegében egy új kivételszabályt, vagyis jogot alkotott, amellyel a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály alkalmazását az összbüntetéssel összefüggő egyes esetekben kizárta.” (Abh3., Indokolás [64]–[65])

[52] Ezért az Alkotmánybíróság az Abh3.-ban megállapította, hogy a BJE meghozatalakor a Kúria túllépte a jogegység biztosítására vonatkozó alaptörvényi felhatalmazás kereteit, és elvonta a törvényhozói hatalmi ág jogkörét, ami az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésének a sérelmét eredményezte.

[53] 3. Az indítványban kifogásolt bírósági határozatok alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság elsőként az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság részét képező jogbiztonságból fakadó visszaható hatály tilalma alapján vizsgálta meg. Annak során különösen irányadónak tekintette az Abh1., az Abh2., az Abh3. és az Abh4. megállapításait.

[54] 3.1. A jogállamiság klauzulából kiolvasható jogbiztonság követelménye az Alkotmánybíróság következetes fel fogása szerint azt jelenti, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek és a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak {9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66; újabb gyakorlatból: 38/2012. AB határozat, Indokolás [84] és 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]}. A jogbiztonság teremti meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]}. „A jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. Vagyis jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg jogkövetkezményeket: nem rögzíthet kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.” {Abh1., Indokolás [50]; legutóbb megerősítette: 33/2019. (XI. 27.) AB határozat, Indokolás [39]}

[55] Ezen követelmény érvényesülése az indítványozó esetében az alábbiakra tekintettel volt vizsgálható. Az indítványozó valamennyi összbüntetésbe foglalni kért alapítélete 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre, azonban valamennyi alapítélettel elbírált cselekményét a Btk. hatályba lépése, azaz 2013. július 1-je előtt követte el.

[56] Az indítvánnyal támadott, 2019. február 19-én kelt elsőfokú bírósági végzés az indítványozó esetében az összbüntetésbe foglalásra a Btk. szigorúbb szabályait rendelte alkalmazni annak ellenére, hogy a Btk. kötelező alkalmazását előíró jogszabályi rendelkezést, a Btk. 3. §-át az Alkotmánybíróság 2018. július 19. napjával megsemmisítette.

[57] Az elsőfokú végzés indokolása szerint „a Btk. időbeli hatálya vonatkozásában az egységes és töretlen bírói gyakorlat értelmében az összbüntetési eljárásban alkalmazandó anyagi jogszabály tekintetében az alapítéletek jogerőre emelkedésének van relevanciája, azaz mikor nyílt meg az összbüntetésbe foglalás lehetősége, az mikor

vált szükségessé. Így, ha legalább egy alapítélet 2013. július 1. napját követően emelkedett jogerőre, akkor a Btk. rendelkezései alapján kell az összbüntetési eljárást lefolytatni [BH 2000. 135.; BH 2000. 237.; BH 2001. 1.; 10/2018. (VII. 18.) AB határozat 65. és 79. pont]. Ebből következően a bíróságnak csak akkor van törvényes lehetősége az 1978. évi IV. törvény szabályait alkalmaznia, ha valamennyi alapítélet 2013. július 1. napját megelőzően emelkedett jogerőre. Mivel jelen esetben valamennyi ítélet 2013. július 1. napját követően emelkedtek jogerőre, a bíróság fentiekre figyelemmel a Btk. összbüntetési szabályait alkalmazta.” (Végzés 2. oldal)

- [58] A másodfokú bíróság az elsőfokú végzést 2019. június 13-án kelt végzésével helyben hagyta, mivel annak indokolását minden tekintetben helytállóan minősítette. Az indokolás értelmében „az összbüntetésre vonatkozó szabályok időbeli hatályának vizsgálatakor az elsőfokú bíróság helyesen alkalmazta a [Btk-t] a [rég]i Btk.] szabályaival szemben tekintve, hogy valamennyi ítéletet e törvény – 2013. július 1. napjával történt – hatályba lépését követően hozták meg.” (Végzés 1. oldal) Utalt ugyan az indokolás arra is, hogy a kerületi bíróság nem a Btkátm. 3. §-a, hanem a – mind a korábban hatályos, mind az új – Btk. 2. §-ban az időbeli hatályra vonatkozó rendelkezések alapján állapította meg a Btk. alkalmazhatóságát a kérelem elbírálása során (végzés 2. oldal). Ennek ellenére azt is rögzítette, hogy „nem mérlegelhető, hogy a régi Btk. alkalmazása az elítélre kedvezőbb lenne-e az alapján, hogy a bűncselekmények elkövetési ideje a régi Btk. hatálya alá esik. Nincs tehát törvényi alapja annak, hogy a bíróság a [rég]i Btk.] rendelkezéseit alkalmazza jelen eljárásban.” (Végzés 2. oldal)
- [59] 3.2. A támadott bírósági végzések kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy azok nem állnak összhangban az Abh1. és az Abh2., valamint a kifogásolt összbüntetési eljárással párhuzamosan meghozott Abh4. és az utóbb elfogadott Abh3. megállapításaival.
- [60] Az indítványozó összbüntetési indítványa alapján eljáró bíróságok ugyanis – a másodfokú bíróság hivatkozása ellenére – a kifogásolt végzések tanúsága szerint nem folytatták le a Btk. 2. §-a értelmében annak a vizsgálatát, hogy a bűncselekményt az elkövetése vagy az elbírálása idején hatályban lévő büntetőtörvény szerint kell elbírálni, holott az indítványozó által elkövetett és az alapítételek alapjául szolgáló valamennyi bűncselekmény elkövetési ideje 2013. július 1. előtti. Ezzel szemben az eljáró bíróságok tartalmilag a Btkátm. megsemmisített 3. §-ának megfelelő vizsgálatot folytattak, és annak eredményeként jutottak arra a következtetésre, hogy az indítványozó esetében nincs helye a régi Btk. összbüntetési szabályai alkalmazásának.
- [61] Hiába terjesztett elő tehát az Abh1. közzétételét követően ismételt indítványt az indítványozó – az Abh2. megállapításának megfelelően – ítéletei összbüntetésbe foglalására (Abh2., Indokolás [34]). Indítványát a bíróság nem a megsemmisített Btkátm. 3. §-a figyelmen kívül hagyásával, és nem a hatályos eljárásjogi szabályok, valamint a visszaható hatály tilalmával összhangban álló anyagi jogi rendelkezések alapján bírálta el. Az ismételt döntéshozatal eredményeként és a jelen alkotmányjogi panasszal támadott határozatok következtében ezért a visszaható hatály tilalmának a megsértésével az indítványozónak okozott sérelem orvoslására nem kerülhetett sor.
- [62] Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy „[a]z alkotmányos büntetőjognak az Alaptörvény rendelkezéseiből fakadó komplex követelményrendszere, a jogállamiság és a jogbiztonság érvényesülésének kritériumai, köztük különösen a visszaható hatály tilalma nem csupán irányt mutatnak, de határokat is szabnak a jogalkotói és a jogalkalmazói tevékenységnek” {16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [74]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint továbbá a *contra legem* bírói jogértelmezés felveti „a bíróságok törvényeknek való alávetettsége elvének sérelmét is. A jogállamiság elvéből, követelményéből az is következik, hogy a jogértelmezés nem válhat a jogalkalmazó szerv önkényes, szubjektív döntésének eszközévé. Ellenkező esetben sérülne a jogbiztonság követelménye, a jogalkalmazó szervek döntéseire vonatkozó kiszámíthatósági és előre láthatósági elvárás” {3026/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [27]; de ugyanígy: 3173/2015. (IX. 23.) AB határozat, Indokolás [52]}.
- [63] A fentieket alapul véve az Alkotmánybíróság a konkrét ügyben megállapította, hogy a megsemmisített jogszabályhely tartalmával egyező bírói gyakorlat alapján hozott, és egyúttal az Alkotmánybíróság – bíróságokra is kötelező – határozataival, az azokból fakadó követelményekkel összhangban nem álló bírósági határozat ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.
- [64] 4. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy a Fővárosi Törvényszék 29.Bpkf.8140/2019/4. számú végzése ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel, ezért azt – az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján eljárva – megsemmisítette.

- [65] Úgy ítélte meg továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a konkrét esetben nem csupán a jogerős, hanem az elsőfokú bírósági határozat megsemmisítésére is szükség van ahhoz, hogy az Alaptörvény rendelkezései maradéktalanul érvényesüljenek, és az indítványozó gyakorolhassa a bírósághoz forduláshoz jogát. Ezért – az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján eljárva – megsemmisítette a Pesti Központi Kerületi Bíróság 20.Bpk.60.220/2019/2. számú végzését is.
- [66] Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság a támadott bírósági határozatok alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján megállapította, az érdemi vizsgálatot az Alaptörvény további felhívott rendelkezései – IV. cikk (1)–(2) bekezdés, XV. cikk (1) bekezdés – alapján nem folytatta le.

Budapest, 2020. április 28.

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Sulyok Tamás
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1359/2019.

• • •